

Araştırma/Research

DOI: 10.7822/omuefd.572807

OMÜ Eğitim Fakültesi Dergisi

OMU Journal of Education Faculty

2020, 39(1), 138-154

Okul Müdürlerinin Soruşturma Görevlerini Yerine Getirirken Karşılaştıkları Sorunlar

Hüseyin EKİNCİ¹, Ali SABANCI²

Makalenin Geliş Tarihi: 31.05.2019

Yayına Kabul Tarihi: 06.06.2020

Online Yayınlanma Tarihi: 27.06.2020

Bu çalışmada okul müdürlerinin soruşturma (muhtaklik) görevlerini yerine getirirken karşılaştıkları sorunlar incelenmiştir. Araştırma nitel araştırma yönteminde, durum deseninde gerçekleştirilmiştir. Çalışma gurubu, ölçüt örnekleme yöntemi ile belirlenen katılımcılar arasında gönüllü olarak katılmayı kabul eden altı ilköğretim okulu müdüründen oluşmuştur. Verilerin toplanmasında yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılmıştır. Veriler, yüz yüze görüşme tekniği ile toplanmıştır. Analiz sürecinde nitel araştırma paket programı QSR N-VIVO12 kullanılarak betimsel analiz yapılmıştır. Sonuç olarak, okul müdürleri öncelikle soruşturma görevinin kendilerine verilmesinin uygun olmadığı görüşündedir. Müdürler, görevin kendilerine verilmesi ile ilgili olarak da teorik, hukuki ve uygulamaya ilişkin bilgi ve becerilerinin bu görevi etkin bir şekilde yerine getirmek için yeterli olmadığı kanaatinde. Katılımcılar, soruşturma görevleri için verilen hizmet içi eğitimi yetersiz bulmaktadırlar. Müdürler, hizmetiçi eğitimlerin uzman kişilerce verilmesi halinde daha fazla yarar sağlayabileceklerini ifade etmektedirler. Araştırma sonuçlarına göre ayrıca, soruşturmalarla ilgili olarak, görev emrinde belirtilen süre ve içerik bakımından çeşitli sorunlar olduğu belirlenmiştir. Müdürler soruşturma süreçlerinde baskı altında kalma, başkalarının soruşturmanın seyrini etkileme çabaları gibi istenmeyen durumlardan rahatsızlık duymaktadır. Bu durumlarla birlikte müdürler, mevzuatın uygulamaya rehberlik etmede yetersiz kaldığına inanmaktadır. Bütünde müdürlerin, soruşturma yapmaya ilişkin yetersizlik algılarına sahip oldukları, soruşturma ile ilgili mağduriyet yaratma ihtimali nedeni ile kendilerinde psikolojik baskı hissettikleri anlaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Eğitim denetimi, Muhtaklik, Soruşturmacı, Soruşturma.

GİRİŞ

Örgüt çeşitli amaçları gerçekleştirmek üzere eylemlerini eş güdümlenen ve birlikte çalışan bir grup insanın bir araya gelmesi ile oluşan yapıdır (George & Jones, 2012). Başka bir tanımla örgüt en az iki kişinin ortak bir amaç doğrultusunda, iş birliği esnasında doğan ilişki ile meydana gelen bir oluşumdur (Sezer, 2006). Örgütlerin etkili ve verimli bir şekilde yaşamlarını sürdürebilmeleri için örgütte çalışanların rollerinin ve sorumluluklarının gereğini örgütün amaç, yapı ve süreç boyutlarında öngörülen kural ve düzende gerçekleştirmeleri gerektiği söylenebilir. Örgütlerin iç işleyişlerini düzenleyen yazılı kurallarla, ast üst ilişkileri, yöneticilerin, öğretmenlerin, diğer çalışanların ve öğrencilerin görev ve sorumlulukları ve davranış biçimleri açıkça tanımlanırken; kuralların ihlali

¹ Müdür Yardımcısı (MEB), Akdeniz Üniversitesi, huseyin_ekinci_33@hotmail.com, ORCID: 0000.0001.8718.3206

² Prof. Dr., Akdeniz Üniversitesi, alisabanci@akdeniz.edu.tr, ORCID: 0000.0002.2508.7339

Ekinci, H. ve Sabancı A. (2020). Okul müdürlerinin soruşturma görevlerini yerine getirirken karşılaştıkları sorunlar. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39(1), 138-154. DOI: 10.7822/omuefd.572807

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2020, 39(1), 138-154.

durumunda ne tür yaptırımlarla karşılaşılacağı açıkça ortaya konur. Örgütlerde amaç doğrultusunda kuralların işleyişi ve düzenin sağlanması ile ilgili inceleme, değerlendirme ve geliştirme; gerektiğinde ise yaptırımların uygulanması işlevi denetim ve değerlendirme için öngörülen çerçevede düzenlenmektedir.

Eğitim örgütlerini diğer örgütlerden ayıran temel unsur, var olma sebebi olan, doğrudan insan davranışları üzerinde duyuşsal, zihinsel ve devinışsel açıdan değişiklik yaratmayı hedeflemesidir. Eğitim örgütlerini diğer örgütlerden ayıran başat unsurlardan bir diğeri de örgütsel ve yönetsel etkililiğın ve verimliliğın büyük ölçüde iyi insan ilişkilerine dayalı olmasıdır. Toplumı ilgilendiren bir yapı olan eğitimin resmi (formal) boyutu okullardır (Aydın, 2014). Eğitim yönetimi ayrı bir uzmanlık alanı olarak, kamu ve iş yönetiminden işlevler ve amaçlar bakımından farklılıklar gösterir (Aydın, 2014a). Eğitim yönetimi kamu yönetiminin kendi içerisinde yer alan özel bir alan olarak ifade edilebilir. Eğitim yönetimi ile eğitim yönetiminin bir alt alanı olan okul yönetimi devletin eğitim siyasetlerini ve yetkili organların eğitimle ilgili olarak bu siyasetler ışığında ortaya çıkardığı, eğitimin özel ve genel amaçlarını gerçekleştirme ile sorumludur (Kaya, 1991).

Okullarda görevli yöneticilerin, okulların amaçlarına ulaşabilmeleri için kendi üzerlerine düşen görevleri bulunmaktadır (Bursalıoğlu, 2013). Eğitim yöneticiliği, kendine özgü etik kuralları olan ve uzmanlık gerektiren bir meslek alanıdır. Bir mesleğın en önemli ölçütü ise kuramsal dayanaklarının olması, bir bilim olarak olgunlaşması, test edilebilir ve örgütlü bilgi birikimine sahip olmasıdır (Lunenburg & Ornstein, 2013). Eğitim yöneticilerinin önemli görevleri arasında yer alan denetim, kurumda çalışan iş görenlerin görevlerini yerine getirmelerini takip etmek, çalışanların görevleri ile ortaya çıkan yenilikleri tanıtmak, çalışanların var ise eksiklerini ve hatalarını belirlemek, eksik ve hatalarını belirledikten sonra bunları düzeltmeleri için gerekli önlemleri almak, bu eksiklik ve hataların çözümü ile ilgili yöntemleri geliştirmelerini sağlama şeklinde tanımlanabilir (Bolat, Seymen & Erdem, 2008; Taymaz, 2013). Denetimin asıl amacı, örgütün amaçlarının gerçekleştirilme derecesini belirleyebilmek, daha iyi sonuç elde edebilmek için gerekli olan önlemleri almak ve bu süreci geliştirmektir. Bu çerçevede, Aydın'a (2014b) göre örgütsel işleyişin tüm hatları ile ele alınıp programlı ve planlı bir şekilde devamlı olarak izlenmesi, eksik yönlerinin saptanması, düzeltilmesi ve örgütün daha iyi bir işleyiş gerçekleştirilmeye çalışılması hedeflenir.

Okul müdürünün görev, yetki ve sorumlulukları okulun öğrenci, her türlü eğitim ve öğretim, yönetim, personel (iş gören), tahakkuk (mali), taşınır mal, yazışma, yatılılık, bursluluk, güvenlik, temizlik, beslenme, taşınır eğitim, nöbet, koruma, bakım, eğitici ve sosyal etkinlikler, düzen, halkla ilişkiler ve benzeri görevler ile Bakanlık ve il/ilçe millî eğitim müdürlüklerince verilen görevler ve görev tanımında yer alan diğer görevlerin yerine getirilmesi şeklinde belirlendiği görülmektedir (MEB, 2014a). Millî Eğitim Bakanlığı'nın okulun işlerini yönetsel süreçler ve işlevsel süreçler olmak üzere iki başlık altında bir bütün olarak ele aldığı anlaşılmaktadır. Bunlardan yönetsel süreçler; karar verme, planlama, örgütleme, iletişim, etkileme, eşgüdümleme ve değerlendirme şeklinde ifade edilmektedir. İşlevsel süreçler ise öğrenci işleri, personel işleri, öğretim işleri, eğitim işleri, işletmecilik olarak belirtilmiştir (MEB, 2002).

Eğitim ve öğretim hizmetinin, devlet adına yürütülmesinden, gözetim ve denetiminden Millî Eğitim Bakanlığı sorumlu tutulmuş ve görevleri belirlenmiştir (MEB, 1973; MEB, 2011). 3797 sayılı Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunun değişik 53. Maddesine dayanak yapılarak çıkarılan yönetmeliklerde, 652 sayılı kanunla öngörülen değişikliklerde ve daha sonra 6528 sayılı kanunla yapılan düzenlemelerde müfettişlere verilmiş olan işbaşında yetiştirme, denetim, değerlendirme ve soruşturma görevlerinin 6764 sayılı kanunla "illerde il müdürüne bağlı olarak inceleme, araştırma rehberlik hizmetleri ile il müdürünün vereceği diğer görevleri yapar" şeklindeki ifade edilerek sınırlandırılmıştır (Kayıkçı, 2016; MEB, 1992; MEB, 2011; MEB, 2014b; MEB 2016, Sabancı & Akcan, 2019). Ayrıca, "Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Denetim Başkanlığı ile Maarif

Müfettişleri Başkanlıkları Yönetmeliği" ile öğretmen denetimi veya ders denetimi müfettişlerin görev alanı içerisinde gösterilmemiştir (MEB, 2014c). Teftiş ve denetleme görevi, ilgili kanunda belirtilen çerçevede valiliğe verilen görevlendirme yetkisiyle Bakanlık veya genel müdürlük müfettişleri ile veya bu dairelerin memurları ve amirlerine yaptırılabilir. Bu çerçevede okullarda denetimin okul müdürleri tarafından yürütülmesi öngörülmüş, soruşturma görevi de okul müdürünün sorumlulukları arasında yer almıştır (İl İdaresi Kanunu, 1949). İlgili yasal düzenlemelerde de okul müdürünün en önemli görev, yetki ve sorumluluklarından birisinin personelin yetiştirilmesi ve geliştirilmesi için gerekli tedbirleri almak ve öğretmenlerin performanslarını artırmak amacıyla her öğretim yılında en az bir defa dersini izlemek ve rehberlikte bulunmak olduğu belirtilmiştir (MEB, 2013).

Okul müdürlerinin yukarıda belirtilen yasal çerçevede yürüttükleri soruşturmanın, sorumlu merciler tarafından suç şüphesinin öğrenilmesinden iddianamenin kabulüne kadar geçen sürede yürütülen iş ve işlemlerden oluştuğu söylenebilir. Soruşturmalar, takip edilen yol ve içerik bakımından disiplin (idari) soruşturması ve adli soruşturma olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Adli soruşturma, genel anlamda, suç işlediği iddia edilen bir kimse ve işlenen suç hakkında Ceza Muhakemeleri Kanunu'na göre adli makamlar tarafından yapılan soruşturmalardır (Ceza Muhakemesi Kanunu, 2004).

Disiplin soruşturmaları disiplin suçları kapsamına giren konularda okul müdürlerinin ilgi alanındadır. Disiplin suçu oluşturan haller "Kamu hizmetlerinin yerine getirmek amacıyla, kanunların, tüzüklerin ve yönetmeliklerin, Devlet memuru olarak yapılmasını emrettiği görevleri yurt dışında veya yurt içinde yerine getirmemek, yasaklı olan işleri yapmak, uyulması zorunlu olan hususlara uymamak..." durumlarında ortaya çıkmaktadır. Bu durumlarda memura ceza vermeden önce disiplin soruşturması yapılması gerekmektedir (Beyhan, 2008; Devlet Memurları Kanunu, 1965; Kaya & Doğan, 2002; MEB, 2006). Soruşturma sürecinde ilk aşama delil toplama, evrak inceleme, toplanan delil ve evrakları değerlendirilme işlemlerinden oluşur (Yıldırım ve diğerleri, 2003). Soruşturmanın ikinci aşaması ifadelerin alınmasıdır (MEB, 2006). Soruşturmanın son aşaması ise değerlendirme-sonuç çıkarma işlemidir. Değerlendirme sonrasında karara varılacağından bu aşama, soruşturmanın en önemli kısmı olduğu söylenebilir (Başar, 2000). Soruşturma, soruşturma raporu yazılması ve ilgili makamlara sunulması ile son bulur. Disiplin soruşturmasının sonucunda idari yönden, mali yönden ve disiplin yönünden yapılan disiplin cezası önerileri açıkça belirtilir (MEB, 2006). Soruşturma sonucunda suç işlendiği kanaati oluştuğunda ilgili yasa çerçevesinde uyarma, kınama, aylıktan kesme, kademe ilerlemesinin durdurulması, Devlet memurluğundan çıkarma şeklinde ceza verilmesi öngörülmüştür.

Türkiye'de eğitim müfettişlerinin soruşturma görevini esas alan çok sayıda çalışma bulunmasına rağmen (Çelebi, Övür & Eravcı, 2017; Özer & Yılmaz, 2015; Özmen & Şahin, 2010; Yıldırım, Beycioğlu, Uğurlu & Sincar, 2012) okul müdürlerinin soruşturma görevleriyle ilgili az sayıda çalışma bulunmaktadır. Bunlardan Ayvaz (2017), Ünal ve Kafalı (2017) ile Şirin ve Dal' ın (2019) çalışmalarında ortaya çıkan sonuçlara göre okul müdürlerinin soruşturma öncesi, soruşturma sırasında ve soruşturma sonrasında çeşitli nedenlerle şikayetçi dilekçelerinde belirsizlik, mevzuata hakimiyet, belge elde etme, veri toplama, kişilerle görüşme ve ifade alma, objektif değerlendirme yapabilme, kendilerine karşı gösterilen olumsuz tutumlar şeklinde özetlenebilecek konularda zorluklarla karşılaştıkları belirlenmişlerdir. Buna göre okul müdürlerinin soruşturma görevini angarya olarak gördükleri ve bu görevin uzmanlar tarafından üstlenilmesi kanaatinde oldukları anlaşılmaktadır.

Bu çalışmada amaç, okul müdürlerinin soruşturma görevlerini yerine getirirken karşılaştıkları sorunları ve çözüm önerilerini belirlemektir. Bu amaçla aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Okul müdürlerinin kendilerine soruşturma görevi verilmesi hakkındaki görüşleri nelerdir?
2. Okul müdürlerinin görev emri ile ilgili karşılaştıkları sorunlar nelerdir?

3. Okul müdürlerinin soruşturmaya hazırlanırken karşılaştıkları sorunlar nelerdir?
4. Okul müdürlerinin soruşturmayı yürütme sürecinde karşılaştıkları sorunlar nelerdir?
 - a) Okul müdürlerinin soruşturmalarda ifade alma sürecinde karşılaştıkları sorunlar nelerdir?
 - b) Okul müdürlerinin soruşturma için delil toplama sürecinde karşılaştıkları sorunlar nelerdir?
 - c) Okul müdürlerinin soruşturmayı değerlendirme aşamasında karşılaştıkları sorunlar nelerdir?
5. Okul müdürlerinin soruşturma görevi için önerileri nelerdir?

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu araştırmada, nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırma, durum çalışmalarından bütüncül çoklu durum desenindedir. Durum çalışmalarında, bir veya birden fazla durumu kendi sınırları içinde bütüncül olarak analiz etme, çok boyutlu veri toplama, betimleme ve durumların tek başına veya karşılaştırmalı olarak analizi ve değerlendirilmesi söz konusudur. Bu çalışmada da kendine özgü bütüncül olarak algılanabilecek bir durum söz konusudur. Çalışmada doküman ve görüşmelerle elde edilen çoklu veri toplama süreci esas alınmıştır. Bu çalışmada da 6 ilköğretim okulu müdürünün okullarında görevli personel ile ilgili soruşturma görevleri bütüncül çoklu durum deseni oluşturmaktadır (Creswell, 2014; Patton, 1990; Rubin & Rubin, 1995; Yıldırım & Şimşek, 2018).

Çalışma Grubu

Çalışma gurubunun belirlenmesinde ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Çalışmanın problemine ilişkin kapsamlı ve derinlemesine bilgi elde edebilmek amacıyla okul müdürlüğü görevinde birden fazla soruşturma görevini yerine getirmiş olmak önemlidir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Çalışma gurubunun oluşturulmasında ölçüt olarak okul müdürlerinin en az iki kez soruşturma görevi üstlenmiş olma ölçütü belirlenmiştir. Bu kapsamda, Antalya Muratpaşa İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünden alınan bilgiler neticesinde, Antalya İli Muratpaşa İlçesinde görevli 63 ilköğretim okul müdürü olduğu ve içlerinde en az 2 kez soruşturma görevi yapmış olma ölçütüne uyan 41 ilköğretim okul müdürü bulunduğu belirlenmiştir. Sonuç olarak ölçüte uygun olduğu belirlenmiş olan 41 ilköğretim okulu müdürü ile görüşülmüş ve bunlar arasından çalışma gurubuna gönüllü olarak katılmayı kabul eden 6 ilköğretim okulu müdürü araştırmanın çalışma gurubunu oluşturmuştur.

Veri Toplama Araçları ve Görüşme Süreci

Çalışmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılmıştır. Soru formunun geliştirilmesi aşamasında konuyla ilgili kuram ve uygulama boyutunda literatür taraması yapılmıştır. Bu çerçevede okul müdürlerinin görev yapısı ve yönetim süreçleri incelenmiş; soruşturma görevlerine dayanak oluşturabilecek mevzuata ilişkin dokümanlar değerlendirilmiştir (MEB, 2014a). Soru formunun oluşturulmasında ayrıca hem benzer araştırma süreç ve sonuçları, hem de araştırmacıların deneyimleri işe koşulmuştur. Sonuç olarak görüşme formu iki bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde katılımcıların demografik bilgilerini almaya yönelik sorulara yer verilmiştir. Soru formunun ikinci bölümünde ise yedisi okul müdürlerinin sorunlara ilişkin görüşlerini elde etmek biri de önerilerini belirlemek üzere hazırlanmış toplam beş adet açık uçlu soru soruya yer verilmiştir. Her bir soruya ilişkin detaylı cevaplar elde edilebilmesi açısından da sonda sorular hazırlanmış ve sürece dahil edilmiştir. Görüşme formuna son şeklinin verilebilmesi amacıyla öncelikle konu ile ilgili iki akademisyenin görüşü alınmış daha sonra bir müdür ile yüz yüze pilot görüşme gerçekleştirilmiştir. Tüm kaynakların değerlendirilmesi sonrasında ana ve sonda sorulara son şekli verilmiştir. Görüşmeler için öncelikle katılımcılardan randevu alınmış ve görüşmelerin, dikkati dağıtmayacak nitelikte ve samimi görüşlerin ifade edilmesini kolaylaştıracak bir ortamda gerçekleştirilmesi sağlanmıştır. Görüşmeler yüz yüze gerçekleştirilmiştir. Tüm görüşmelerde katılımcıların onayı ile ses

kaydı alınmıştır. Bu süreçte görüşmelerin ortalama 30 ile 35 dakika arasında tamamlanması sağlanmıştır (Creswell, 2018; Yıldırım ve Şimşek, 2018).

Verilerin Analizi

Nitel verilerin analizinde betimsel analiz kullanılmıştır. Bu çerçevede çalışmada veriler beş soru şeklindeki temalar altında toplanmıştır. Analiz sürecinde QSR NVİVO paket programından yararlanılmıştır. Yapılan ses kayıtları da araştırmacılar tarafından nitel araştırma paket programında depolanmıştır. Betimsel analiz için, araştırma sorularına cevap olabilecek veriler belirli temalar altında gruplandırılıp tanımlanmıştır (Yıldırım & Şimşek, 2018).

Geçerlik, Güvenirlik ve Etik

Araştırmada geçerliliğin sağlanması açısından veri kaynakları detaylı olarak incelenmiş, görüşmeler kayıt altına alınmış, deşifre edilerek tüm detayların dikkate alınması sağlanmıştır. Görüşme anında ortamı, tutum ve davranışları betimlemek ve veri çözümleme sürecine yansıtma amacıyla not tutma yöntemi kullanılmıştır. Görüşmelerin planlanmasında ve gerçekleştirilmesinde benzer süreçler izlenmiştir. Güvenirlik (teyit edilebilirlik) için araştırmacıların ulaşılan sonuçların ham verilerle karşılaştırılabilmesi amacıyla; tüm veri toplama araçları, kodlar, ham veriler ile rapora kaynak oluşturan yazılar ve notlar saklanıp; dışarıdan bir uzmanın analiz etmesine olanak tanınmıştır. Verilerin analiz edilmesinde birden fazla araştırmacının birbirinden bağımsız şekilde analiz yapması sağlanmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Araştırmanın güvenirliliği $K = \frac{Pr(a) - Pr(e)}{1 - Pr(e)}$ formülü kullanılarak hesaplanmıştır. Pr(a) iki değerlendirici için gözlemlenen uyumların toplam orantısı iken, Pr(e) bu uyumun şansa bağlı ortaya çıkma olasılığıdır (Viera & Garrett, 2005). Buna göre, araştırmacılar tarafından oluşturulan alt temalarla ilgili örnek cümleler belirlenmiş. Araştırmacılar tarafından bağımsız olarak belirlenen bir kişi tarafından cümlelerin ilgili olabileceği alt temaları eşleştirmesi istenmiştir. Bu işlemler sonucunda K=araştırmacılar arasındaki güvenirlilik oranı $K = \frac{0,84 - 0,16}{1 - 0,16} = 0,80$ "iyi düzeyde uyum" şeklinde belirlenmiştir.

Etik Kurul İzin Bilgileri

Yapılan bu çalışmada "Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi" kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur.

Etik Değerlendirmeyi Yapan Kurul Adı: Akdeniz Üniversitesi Rektörlüğü Sosyal ve Beşerî Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu
Etik Değerlendirme Kararının Tarihi: 17/12/2018
Etik Değerlendirme Belgesi Sayı Numarası: E.160425/174

BULGULAR

Bu bölümde okul müdürlerinin soruşturma görevlerini ile ilgili olarak, kendilerine soruşturma görevi verilmesi, görev emrinin verilmesi, soruşturmaya hazırlanırken, soruşturmayı yürütme sürecinde karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşleri ile soruşturma görevi için önerileri sunulmuştur.

1. Okul müdürlerine kendilerine soruşturma görevi verilmesi ile ilgili görüşleri

Okul müdürlerine kendilerine soruşturma görevi verilmesi hakkındaki görüşleri tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1.

Okul Müdürlerinin Okul Müdürlerine Soruşturma Görevi Verilmesi İle İlgili Görüşleri

Tema	M1	M2	M3	M4	M5	M6
1. Okul müdürleri soruşturma görevi ile ilgili uzmanlık bilgisine sahip değildir.	✓	✓		✓	✓	✓
2. Soruşturma görevi ile ilgili okul müdürlerine verilen hizmet içi eğitimlerin teorik boyutu yetersizdir.	✓	✓	✓	✓	✓	

3. Okul müdürlerine verilen hizmet içi eğitimin uygulamaya boyutu yetersizdir.	✓	✓	✓	✓	✓
4. Okul müdürlerine soruşturma görevi verilmesi uygun değildir.		✓		✓	✓

Tablo 1’de yer alan bulgulara göre okul müdürlerinin soruşturma görevi ile ilgili uzmanlık bilgisine sahip olmadıkları, soruşturma görevi ile ilgili olarak verilen hizmet içi eğitimlerin teorik bilgileri ve uygulama süreçlerinde gerekli olan becerileri kazandırma açısından ihtiyacı karşılamadığı anlaşılmaktadır. Bütünde müdürlerin soruşturma görevini üstlenme ile ilgili olumsuz görüşlere sahip oldukları görülmektedir. Bu konularda okul müdürlerinin dikkat çeken ifadelerinden bazıları şöyledir: “Hizmet içi eğitimi yeterli bulmuyorum. Çünkü uygulama yoktu. Uygulama yetersizliği vardı... (M2). Bu çerçevede ben soruşturma görevinin okul müdürlerine verilmiş ekstra bir görev olduğunu bunun bizden alınıp olaya vakıf olan maarif müfettişlerine verilmesi gerektiğini düşünüyorum... (M4). Sahada yapmış olduğumuz bir uygulama yok kesinlikle...(M1). Ama dediğim gibi her işte olduğu gibi bu işi yapmadan önce o işin eğitiminin doyurucu bir şekilde verilmesi lazım. Veriliyor ama yeterli olduğunu düşünmüyorum. (M3)

2. Okul müdürlerinin soruşturma sürecinde verilen görev emirleri ile ilgili görüşleri

Okul müdürlerinin soruşturma sürecinde verilen görev emirleri ile ilgili görüşleri tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2.

Okul Müdürlerinin Soruşturma Sürecinde Verilen Görev Emirleri İle İlgili Karşılaştıkları Sorunlar

Tema	M1	M2	M3	M4	M5	M6
1. Görev emrinde belirtilen süre yeterli değil.		✓	✓	✓	✓	✓
2. Görev emrinde bulunması gereken eklerde eksiklikler olabiliyor.	✓	✓	✓	✓		✓
3. Görev emrinin ekinde bulunan şikâyet sahiplerine ait kanuna uygun olmayan dilekçeler konuyla ilgili yeterli bilgiye ulaşmayı engelliyor.		✓	✓	✓	✓	✓
4. Görev emrinin içeriğinde belirsizlikler söz konusu olduğunda soruşturma konusunun anlaşılması güç olabiliyor.			✓	✓	✓	✓
5. Görev emrinde verilen olurlar konuyu kapsayıcı olmayabiliyor.			✓	✓		✓

Tablo 2’de yer alan bulgulara göre okul müdürlerinin görev emrinde belirtilen sürenin yetersizliği, emirde bulunması gereken eklerde eksiklikler, şikâyet sahiplerine ait kanuna uygun olmayan dilekçelerde belirtilen konularla ilgili yeterli bilgiye ulaşamaması gibi sorunlara dikkat çekmişlerdir. Bu konularda okul müdürlerinin görüşlerini içeren önemli ifadelerinden bazıları şöyledir: “Kesinlikle soruşturmaya tamamlamak için verilen 1 ay süre yeterli değil...(M5) Bazen ekler renkli olması gerekirken bize gelenler de siyah beyaz olduğu için orada işte sarı yer ile belirtilmiş nokta diyor. Tabi biz orada siyah beyaz görüyoruz...(M1) Dilekçe kanununa uygun olarak gönderilmediği oluyor ancak bazen isimsiz dilekçelerin işleme konulduğunu ve tarafımıza görev olarak verildiğini görüyoruz...(M2) Görev emrinizde konular açık ve anlaşılır bir şekilde ifade edilmiyor. Tam olarak ifade edilemiyor...(M3) Kaymakamlık oluru da sadece bir konu üzerine olduğu için sonra tekrar olur almak zorunda kalınıyor. En son özel eğitim kurumları ile ilgili dosyayı bitirmişim. Olur da ceza vereceğim kişilerin adı ve kurum adı olmadığı için gittim bir olur daha aldım... (M4)”

3. Okul müdürlerinin soruşturmaya hazırlanırken karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşleri

Okul müdürlerinin soruşturmaya hazırlanırken karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşleri tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3.*Okul Müdürlerinin Soruşturmaya Hazırlanırken Karşılaştıkları Sorunlarla İlgili Görüşleri*

Tema	M1	M2	M3	M4	M5	M6
1. Soruşturmaya hazırlık yapmak için gereken süreyi bulmak zor olabiliyor.		✓	✓	✓	✓	✓
2. Soruşturmaya hazırlık aşaması okulla ilgili diğer yönetsel görevleri yerine getirmekte zorluklara neden olabiliyor.		✓	✓	✓	✓	✓
3. Soruşturmaya hazırlık aşamasında ihtiyaç duyduğum teknik (hukuki) bilgilere ulaşmam güç olabiliyor.		✓			✓	✓
4. Soruşturmaya hazırlanırken psikolojik olarak zorlanıyorum.		✓	✓			

Tablo 3’de verilen temalarda görüldüğü gibi okul müdürleri soruşturmaya hazırlık yapmak için gereken zamanı yaratmakta, soruşturma nedeniyle diğer yönetsel görevleri yerine getirmede, hazırlık aşamasında ihtiyaç duyulan teknik(hukuki) bilgilere erişmede ve psikolojik olarak süreci içselleştirmekte güçlüklerle karşılaştıklarını ifade etmişlerdir. Katılımcıların görüşlerine ilişkin bazı ifadeleri şöyledir: “Konunun detayına göre inceleme alanı içerisindeki inceleme konusunun içeriğine göre sürenin zaman zaman kısa olduğunu düşünüyorum...(M6) Soruşturma görevim müdürlük görevimi engelliyor...(M3). Bu bizim görevimiz değil konulara tam olarak hâkim olduğumu düşünmüyorum...(M5). Bir ikincisi psikolojik olarak zorlandığım bir nokta var. Neden bu görevin bana verildiği dahil birilerine ceza vermek ya da birilerini üzme onun canını sıkmak... (M2)”

4. Okul müdürlerinin soruşturma yürütme aşamasında karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşleri

Okul müdürlerinin soruşturmayı yürütürken birinci olarak karşılaştıkları genel sorunlar (tablo 4), ikinci olarak ifade alma sürecinde(a) (tablo 5), üçüncü olarak delil toplama sürecinde (b) (tablo 6) ve dördüncü olarak değerlendirme aşamasında (c) (tablo 7) karşılaştıkları sorunlar üç alt başlıkta incelenmiş ve sunulmuştur.

Okul müdürlerinin soruşturma yürütme aşamasında karşılaştıkları genel sorunlara ilişkin görüşleri tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4.*Okul Müdürlerinin Soruşturma Yürütme Aşamasında Karşılaştıkları Genel Sorunlarla İlgili Görüşleri*

Tema	M1	M2	M3	M4	M5	M6
1. Soruşturmaya yürütürken iddia edilen konuların gerçekte uyuşmaması durumunda zaman ve enerji kaybı olabiliyor.	✓	✓	✓	✓	✓	✓
2. Soruşturmayı yürüteceğim kişilerle geçmiş yaşantılarının olması soruşturmanın seyrini olumsuz etkiliyor.		✓		✓		✓
3. Soruşturmaya hazırlanırken ulaşım sorunu yaşıyorum.		✓	✓		✓	
4. Soruşturmaya yürütürken dışarıdan gelen baskılar olduğunda kendimi kötü hissetmeme neden olabiliyor.		✓	✓	✓		
5. Soruşturmayı yürütürken gerekli olan bilgi ve belgeleri elde etmek zor olabiliyor.		✓	✓			
6. Soruşturmanın gizliliğine riayet edilmemesi (bilgisizlik, kayıtsızlık) soruşturmayı sağlıklı yürütmeme engel olabiliyor.		✓		✓		

Tablo 4’de yer alan temalarda verilen bulgulara göre okul müdürlerinin iddia edilen konuların gerçekte uyuşmaması durumunda zaman ve enerji kaybı hissine sahip olduklarını, soruşturmaya konu taraf olan kişilerle ortak yaşantıların bulunması nedeniyle soruşturmanın seyrinin olumsuz etkilenebileceğine ilişkin kaygılarının ortaya çıktığını, dışarıdan baskı hissedildiğinde ve gizliliğe

uyulmaması durumunda psikolojik olarak yıprandıklarını belirtmişlerdir. Bu konuda katılımcıların bazı görüşleri şöyledir: “Yaşadım böyle bir olay. İddia edilen konu sübuta ermemiş diye. İddia edilen konu gerçeği yansıtmıyor ise öteki kişi gerçek bir iddiada bulunmadıysa bizi araştırma, incelemede ifadelerin sonunda gerçeğe örtüşmediğini üst üste gelmediğini görüyoruz...(M1) Dışarıdan bir baskı oluyor. Devam ederken gerek bürokratik gerek siyasi olarak alınan baskılardır...(M2) Bazılarının oluyor. Diğer kişilerle bir araya gelip orta bir fikre sahip olup öyle ifade verebiliyorlar. Olay farklı bir boyuta geçebiliyor...(M4) Bazen okul idareleri bilgi ve belge yok diyebiliyorlar... (M3) İlk problem ifade alacağımız okula ulaşım ve oradaki insanları bulma problemleri. Belki bir soruşturma için 10 defa o okula kendi araçlarımızla gidip geliyoruz...(M2). İkili ilişkilerimiz olduğu insanlarda daha affetmeye yönelik davranışlarımız ya da suçu görmemem gibi davranışlarımız olabiliyor. Bu da etik değil... (M6). Soruşturma görevinin tebliği de zaten bir sorun. Ayıyeten bir gizlilik içermiyor... (M2)”

a) Okul müdürlerinin soruşturmada ifade alma aşamasında karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşleri

Okul müdürlerinin soruşturmada ifade alma aşamasında karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşleri tablo 5’te sunulmuştur.

Tablo 5.

Okul Müdürlerinin Soruşturmada İfade Alma Sürecinde Karşılaştıkları Sorunlarla İlgili Görüşleri

Tema	M1	M2	M3	M4	M5	M6
1. Soruşturmanın ifade alma aşamasında şikâyetçinin şikâyetinden vazgeçmesi durumunda soruşturmayı sağlıklı yürütmem zorlaşabiliyor.	✓	✓	✓	✓	✓	✓
2. Soruşturmalarda ilgilinin kendi kurumunda ifadesinin alınması durumunda istenen bilgilere erişmek güç olabiliyor.	✓	✓		✓	✓	✓
3. Soruşturmalarda ifade veren tarafların nezaketsiz, kaba ya da agresif davranışları rahatsız edici olabiliyor.		✓	✓	✓	✓	✓
4. Soruşturmalarda ifade veren tarafların şahsıma karşı olumsuz tutum içinde olmaları rahatsız edici olabiliyor.		✓	✓	✓	✓	✓
5. Soruşturmalarda ifade alınacak kişinin sözleşilen zamanda ve mekânda bulunmaması zaten sınırlı olan zaman ve enerjinin heba edilmesine neden olabiliyor.		✓	✓		✓	✓
6. Soruşturmalarda ifadeleri alınan kişilerin dilsel yetersizlikleri (anlatım bozuklukları vb.) soruşturmayı zorlaştırabiliyor.		✓		✓	✓	✓
7. Soruşturmalarda tanık konumunda olanların taraf olma konusundaki kaygıları nedeniyle ifade vermektan kaçınmaları soruşturmanın tamamlanmasına, zaman ve içerik olarak güçlük çıkarabiliyor.		✓		✓	✓	

Tablo 5’de yer alan temalarda katılımcıların şikâyetçinin şikâyetinden vazgeçmesi, ilgilinin kendi kurumunda ifadesinin alınması durumunda istenen bilgilere erişmek güçlüğü, tarafların nezaketsiz, kaba ya da saldırgan davranışları, soruşturmacıya karşı tutunulan olumsuz tavırlar, sözleşilen zaman ve mekâna uyulmaması, ifade verenlerin ifade bozukluklarına bağlı sorunlar, ifade verenlerin taraf olma kaygılarına bağlı gerçeklikten kaçınma gibi sorunlara dikkat çektikleri anlaşılmaktadır. Bu konularda okul müdürlerinin ifadeleri şöyledir: “Evet şikâyetinden vazgeçen oluyor müdürüne veya öğretmene öfke ile yazıyorlar. Daha sonra gittiğimizde ben vazgeçtim o an öfkeyle sinirle söyledim. Benim amacım şuydu ben onu yerine getirdim artık buna da gerek yok deyip vazgeçenler oluyor. (M4) Randevu sistemine uymuyorlar. Zamanında randevu ortamında bulunamıyorlar. (M5) Benim niye ifadem alıyorsunuz diyen oluyor. (M3) Saygısız bir tavra girebiliyorlar. Bağırma, ses yükseltme gibi yaşadığımız deneyimlerimiz oldu. (M2) Görüşme yapmak istediğim kişilerle görüşmeyi istediğim zamanda yapamıyorum. Çünkü randevu saatine uyulmuyor. (M6) Doğru söylemektense karşıya zarar

vermemek için ifadeleri yuvarlıyorlar. Açık ve net şekilde değil de muallakta bırakıyorlar. Daha kurtarıcı kelimeler, ifadeler kullanıyorlar. (M4) Şahitlerden ifadeye çağırıldığında ifade vermektan imtina eden oluyor. (M2)”

b) Okul müdürlerinin soruşturmalarda delil toplama sürecinde karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşleri

Okul müdürlerinin soruşturmalarda delil toplama sürecinde karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşleri tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6.

Okul Müdürlerinin Soruşturmalarda Delil Toplama Sürecinde Karşılaştıkları Sorunlarla İlgili Görüşleri

Tema	M1	M2	M3	M4	M5	M6
1. Delillerin eksik verildiği durumlar sürecin gereksiz yere uzamasına ve daha fazla iş kaybına neden olabiliyor.	✓	✓	✓		✓	✓
2. Tarafların sundukları delilleri geciktirmeleri ya da sonradan temin ederek beyan etmeleri sürecin uzamasına neden olabiliyor.			✓	✓	✓	
3. Tarafların verdikleri delillerin iddialarla örtüşmemesi gereksiz zaman ve emek kaybına neden olabiliyor.		✓		✓	✓	

Tablo 6’da yer alan temalarda katılımcıların delillerin eksik verildiği durumlarda sürecin gereksiz yere uzaması ve buna başlı sorunlara, tarafların sundukları delilleri geciktirmeleri ya da sonradan temin ederek beyan etmeleri nedeniyle ortaya çıkan sorunlara, tarafların verdikleri delillerin iddialarla örtüşmemesi ile ortaya çıkan sorunlara dikkat çektikleri görülmektedir. Bu konuda katılımcıların bazı görüşleri şöyledir: “İddia edilen konulara karşı istediğimiz delilleri bulamadığımız zamanlar oluyor. Onu bulmak için başka belgelere ihtiyaç oluyor. O belgelerin temininde zaman zaman sıkıntı oluyor...” (M6) Örtüşmeyenler de oluyor. Ortada herhangi bir delil yok ama delil niteliği taşıyabilir mi? Diyerek verdikleri o deliller örtüşmüyor...(M4) Bazen tutanak kısımları eksik olabilir. Biz böyle yapmıştık ama olayın tutanağı ile ilgili eksiklik olabiliyor. Yoksa onun içinde ifadeyi destekleyici ifadeler varsa koyuyoruz yoksa eğer onu soruşturmanın dışına çıkarıyoruz... (M5) Olabiliyor yaşanan şeyler bunlar her ne kadar resmi bir kurum olsa da o resmî okul önce her evrakı günü günlük yapamayabiliyorlar. Çoğunlukla unutulabiliyor. Nöbet defterinin ilgili bölümünün verilememesi veya verildiğinde eksik yazılması gibi. Tutanağının tutulmaması. Sınıf defterine yazılmaması... (M2)”

c) Okul müdürlerinin soruşturmayı değerlendirme aşamasında mevzuata yönelik karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşleri

Okul müdürlerinin soruşturmayı değerlendirme aşamasında mevzuata yönelik karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşleri tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7.

Okul Müdürlerinin Soruşturmayı Değerlendirme Aşamasında Karşılaştıkları Sorunlarla İlgili Görüşleri

Tema	M1	M2	M3	M4	M5	M6
1. Mevzuatta yoruma açık olan durumlarda hukuki bütünlük içerisinde karar vermek güç olabiliyor.	✓	✓	✓	✓	✓	✓
2. Mevzuatta soruşturduğum durumla, ceza vermek gerektiğinde bu duruma karşılık gelen cezayı ilişkilendirmekte zor olabiliyor.	✓	✓	✓	✓	✓	
3. Mevzuatta güncel bilgiye erişmek için ek zaman ve emek harcamak zorunda kalabiliyorum.		✓	✓	✓	✓	✓
4. Herhangi bir soruşturma çok kapsamlı bir mevzuata konu olduğundan her seferinde büyük bir çaba göstermemi zorunlu kılabilir.		✓			✓	✓
5. Okul müdürünün soruşturma görevi için eğitim örgütüne		✓		✓		

özgü açık ve anlaşılabilir bir mevzuatın bulunmaması
güçlükler yaşanmasına neden olabiliyor.

Tablo 7’de verilen temalara göre okul yorumu açık olan durumlarda hukuki bütünlük içerisinde karar vermenin güçlüklerine, bazı durumlarda suç ile ceza arasında ilişki kurmanın güçlüklerine, güncel bilgiye erişmek için ek zaman ve emek harcamak gerektiğine, bazı konuların geniş mevzuat bilgisi gerektirmesi ve bu mevzuat içinde eğitime uygunluk ilişkisinin kurulmasında karşılaşılan güçlüklerle işaret etmişlerdir. Bu konuda bazı görüşler şöyledir: “İşte mevzuat yorum farklılıklarına sebep oluyor. Orada adaletin topuzunu kaçtırmaman lazım. İşte burada Allah’tan hâkim veya savcı değiliz. Çok büyük işlerle uğraşmıyoruz. Kendi çapımızda küçük işlerle uğraşıyoruz. Ancak bazen bizim hazırladığımız dosyalar mahkemelerde delil olarak kullanılıyor. O yüzden iyi hazırlaman lazım. Hâkim ve savcı ilk bunlara bakıyor...(M3) Bazen tam karşılığı olmuyor yüzde 90 oranında karşılıyor ama yüzde 10 dur bu durum. Bu duruma bu tam cuk oturdu diyeceğiniz madde olmayabilir yani... (M1) Kaynaklar yeterli değil. Kaynakların artırılması gerektiğini düşünüyorum. Daha detaylı olarak verilmesi gerekiyor... (M4) Yalnız eğitim öğretim konularını içerdiği için hem resmî kurumları hem de özel eğitim kurumlarını kapsadığı için çok geniş bir alan çok geniş bir konuya sahip... (M6) Ben mevzuatların güncel olduğunu düşünmüyorum. Ama mevzuatların toptan değişmesine de karşıyım. Sıkıntı olan durumlar var ise revize edilmesi gerekiyor. Kanunlar, yönetmelikler mevzuat toptan değiştirilmemesi gerekiyor. Çünkü hepsinin iyi tarafları da vardır eksik tarafları da vardır. Sadece eksik görülen gündemin dışında kalan ya da günün ötesinde kalan bugünkü sorunları karşılayamayan kısımların revize edilmesinden yanayım... (M2)”

6. Okul müdürlerinin soruşturma görevi için önerilerine ilişkin görüşleri

Okul müdürlerinin soruşturma görevi için önerilerine ilişkin görüşleri tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8.

Okul Müdürlerinin Soruşturma Görevleri İçin Önerileri

Tema	M1	M2	M3	M4	M5	M6
1. Okul müdürlerine soruşturma görevi için ücret verilmelidir.	✓	✓	✓	✓	✓	✓
2. Hukuk birimindeki görevliler, okul müdürlerine soruşturma görevi için verilecek dosyaları titizlikle hazırlamalıdır.		✓				
3. Okul müdürleri soruşturma olarak görevlendirildiğinde görevinin gereği iş ve işlemler için okul müdürlerini koruyucu önlemler alınmalı.	✓					
4. Soruşturma sürecinde yasa da yer alan gizlilik ve şeffaflığın titizlikle hayata geçirilmesi için ilgililerin bilgilendirilmesi ve farklılık yaratılması gereklidir.		✓				
5. İl ve ilçelerde okul müdürlerinin soruşturma görevi için ihtiyaç duydukları bilgileri ve süreçleri karşılamaları için danışma kurulları oluşturulmalıdır.		✓				
6. Okul müdürlerine soruşturma görevi verilmemelidir.			✓			

Tablo 8’de verilen bulgularda da görüldüğü gibi okul müdürleri soruşturma görevi ile ilgili olarak ücret verilmesi gerektiğini, okul müdürleri görevlendirilmeden önce dosyaların hukuk biriminde titizlikle hazırlanarak kendilerine yardımcı olunması gerektiğini, görevle bağlantılı iş ve işlemler için okul müdürlerini koruyucu önlemler alınmasının uygun olacağını belirtmişlerdir. Bu konuda müdürlerin bazı ifadeleri şöyledir: “Soruşturma görevi için zaman, emek harcanıyor bunun da ücretlendirilmesi gerektiğini düşünüyorum. Çünkü kendi aracımız ile soruşturmalara gidip geliyoruz, ayrı bir zaman ve emek sarf ediyoruz... (M1) Angaryadan başka bir şey değil angarya da anayasamıza göre suçtur...(M3) Okullardaki problemleri bazen dile getirirken ya da herhangi bir soruşturmayı biz açarken kendimizin ceza alma ihtimali oluyor...(M2) Bu yön gösteren yol gösteren örnek olayları inceleyen ya da illerde veya ilçelerde danışma kurulu oluşturulabilir... (M2) Yasaların soruşturma görevlilerini korumadığını düşünüyorum. Soruşturma görevi açısından değil de okul müdürleri

açısından daha ziyade düşünüyorum. Soruşturma görevlilerine çok bir ceza yok ama okul müdürleri bir soruşturma isterken ya da soruşturma ile ilgili bir şey yaparken soruşturma açılmaları isterken kendileri soruşturmanın konusu haline getiriliyorlar. Okul müdürü zaten yüzde yüz suçludur demiyor ki inceleme diyor. Öteki suçsuz ise okul müdürünü cezalandıralım diyor. O zaman mahkemelere binlerce insan dava açıyor karşıdaki insan beraat ediyor. O zaman karşıdaki beraat ettiğinde dava açanların tamamının da suçlu olması lazım. Böyle bir şey olmaz. Böyle bir sıkıntı yaşıyoruz... (M1) Bu soruşturma süreçleri şeffaf ve gizlilik ilkesi ile yapılmalıdır biz Milli Eğitimde bunu çok sağlayamıyoruz... (M2) Zaten okul müdürlerinin verdiği dosyaların yüzde ellisinin yüzde altmışının hukuk biriminden de dönmesinden bunu anlıyoruz... (M2)“

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada okul müdürlerinin disiplin soruşturmalarında karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri incelenmiştir. Bu çerçevede elde edilen sonuçlar şöyledir:

Araştırmada okul müdürlerinin soruşturma görevinin gerektirdiği uzmanlık bilgi ve becerisi açısından yetersiz olduklarına ilişkin bir düşünceye sahip oldukları belirlenmiştir. Okul müdürleri soruşturma görevi için verilen hizmet içi eğitimi yetersiz bulmakta, verilen hizmet içi eğitimi yine bir okul müdürünün değil de alanda uzman kişilerin vermesi gerektiğini düşünmektedirler. Okul müdürleri soruşturma görevi için verilen hizmet içi eğitimin süresinin çok az olduğu ve uygulamaya yönelik bir eğitim verilmesi gerektiği görüşündedir. Okul müdürleri soruşturma görevi için kendilerine harcırak verilmesi gerektiğini düşünmektedirler. Ayvaz (2017) soruşturma görevinin uzmanlık gerektirdiğini belirtirken; Düztepe (2019) eğitim sürecindeki sorunları çözmek için soruşturmacı olarak görevlendirilen okul müdürlerinin aldıkları eğitimin nitelik ve nicelik olarak yeterli olmadığını; Ünal ve Kafalı (2017) okul müdürlerinin soruşturmayı usulüne uygun tamamlama konusunda kendilerini yeterli bulmadıklarını ifade etmişlerdir. Sabancı ve Akcan (2019) ise okul müdürlerinin rehberlik ve denetme görevlerinde ihtiyaç duydukları temel bilgi ve becerilere yönelik, uygulamalı olarak eğitim almaları gerektiğini belirtmişlerdir.

Çalışmada elde edilen sonuçlara göre görev emrinde belirtilen 30 günlük sürenin okul müdürleri tarafından yetersiz bulunduğu; görev emrinde gönderilen eklerin eksik gönderildiği ve siyah beyaz olmasının güçlükler neden olduğu anlaşılmaktadır. Katılımcıların, görev emrindeki dilekçelerin isimsiz, imzasız, tarihsiz olarak dilekçe kanununa uygun olmadan alınmasının çeşitli zorluklara neden olduğunu vurguladıkları görülmektedir. Benzer şekilde görev emrinde belirtilen konuların açık ve anlaşılır olmaması ve görev emrini gönderen memurun hatalarından dolayı zaman kayıpları ve güçlükler ortaya çıktığı belirlenmiştir. Konu ile ilgili yapılan çalışmalarda da soruşturma süresinin yeterli olmadığı belirtilmiştir (Erdem, 2010). Görev emri ile ilgili benzer sorunların ilköğretim müfettişlerinin de disiplin soruşturması sürecinde de ortaya çıktığını gösteren bulgular vardır (Beyhan, 2008; Ünal & Kafalı, 2017).

Okul müdürleri soruşturmaya hazırlanırken alanda uzman kişiler olmadıkları için konulara tam olarak hâkim olmadıklarını, vicdani ve psikolojik olarak olumsuz etkilendiklerini, zaman sorunu olduğunu, defalarca kendi araçları ile gidip geldiklerini ve bazen de uzak yerlere görevlendirildiklerini belirtmektedirler. Özmen ve Şahin'in (2010) müfettişlere ilişkin yürüttükleri aynı konudaki çalışmada belirlenen müfettişlerin karşılaştıkları sorunlardan bazıları olan almaları gereken yol ücretleri ve diğer giderlerin belirtilen zamanlarda ödenmemesi, üzerlerinde bulunan teftiş ve rehberlikle ilgili çalışmalarının yürütülen soruşturmaları engellemesi, hazırladıkları raporların değerlendirme ve inceleme komisyonunca geri iade edilmesi gibi sorunların, aynı görevin okul müdürleri tarafından yürütülmesi halinde de uygulama bakımından yol gösterici olmasının mümkün olduğunu düşündürmektedir.

Okul müdürlerinin soruşturmayı yürütürken arkadaşlarından veya üst kurumlardan baskılarla karşılaşabildikleri ve bu nedenlerle soruşturmanın seyrinin olumsuz etkilenmesine ilişkin kaygılar taşıdıkları anlaşılmaktadır. Örneğin, bir araştırmada, üst kademelerin dosyaya müdahale etmeleri yönünde çaba gösterilebildiği ve ceza önerme aşamasında üstlerin yönlendirme çabalarının olabildiğine ilişkin bulgular elde edilmiştir (Ayvaz ,2017). Konu ile ilgili diğer çalışmalarda, okul müdürlerinin hakkında soruşturma yürüttükleri kişilerle olan mesleki yaşantılarının soruşturma sürecini güçleştirdiği, soruşturmalarda iddia edilen konuların gerçekte örtüşmediği durumlar bulunduğu ve bunun da emek ve zaman kaybına neden olduğu, soruşturma ile ilgili bilgi ve belgelere ulaşmada güçlüklerle karşılaşıldığı, hakkında soruşturma yapılacak kişilerin önceden haberdar olmalarını sağlayan bir yapı bulunduğu belirlenmiştir (Erdem, 2010; Özer & Yılmaz, 2015; Ünal & Kafalı, 2017).

Okul müdürleri, ifade alırken şikâyetinden vazgeçenlerin olmasının soruşturmanın seyrini etkilediğini ayrıca bunun kendileri için zaman kaybına sebep olduğunu belirtmektedirler. Okul müdürleri ifade alınacak kişilerin kendi kurumlarında ifade vermeleri durumunda dedikodu vb. istenmeyen durumların ortaya çıkabildiğine dikkat çekmektedir. Erdem (2010) ile Özmen ve Şahin (2010) de yaptıkları çalışmalarda benzer kaygıların bulunduğunu ifade etmişlerdir. Bu durumun hem okul müdürü hem de ifade aldıkları taraflar için psikolojik olarak olumsuz etkiler yarattığı anlaşılmaktadır. Okul müdürleri ifade verenlerin kullandıkları dilin açık ve anlaşılır olmamasından dolayı da güçlükler olduğunu belirtmektedir. Okul müdürleri ifadesi alınacak kişilerin randevu sistemine uymadıklarını bununda kendileri için emek ve zaman kaybına neden olduğunu belirtmişlerdir. İfade veren kişilerin okul müdürüne karşı olumsuz tutum geliştirebilmelerinin müdürler için bir rahatsızlık kaynağı olduğu anlaşılmaktadır. Soruşturma görevinin müfettişler tarafından yerine getirildiği dönemlerde yürütülen çalışmalarda da benzer bulgulara yer verilmiş olması dikkat çekicidir (Ayvaz, 2017; Erdem, 2010; Özer & Yılmaz, 2015; Yıldırım, Beycioğlu, Uğurlu & Sincar, 2012)

Okul Müdürleri kimi zaman eksik delillerle, kimi zaman da gerçeğe uygun verilmeyen ya da iddialarla örtüşmeyen delillerle işlem yapmak zorunda kaldıklarından yakınmaktadırlar. Erdem (2010) ile Özmen ve Şahin'in (2010) çalışmalarında elde edilen sonuçlar arasında yer alan evrakların fazlalığı ve inceleme süresinin zaman alması, başka kurumlardan istenen belgelere ulaşmakta yaşanan güçlükler, ulaşılan belge, bilgi ve kayıtların iddialarla alakasının olmaması ve elektronik ortamda tutulan belge, bilgi ve kayıtlara ulaşılmasında karşılaşılan zorluklar araştırma bulgularını destekler niteliktedir.

Okul Müdürlerinin mevzuatın açık ve anlaşılır olmadığı görüşünde oldukları belirlenmiştir. Müdürlerin bu duruma dayalı olarak soruşturmada sonuç üretmede güçlüklerle karşılaştıkları anlaşılmaktadır. Bu nedenle okul müdürlerinin soruşturma yapmasına olanak sağlayacak ve örneğin suç ve ceza arasındaki ilişkiyi açıkça gösteren rehberlik edebilecek metinlere ihtiyaç duyulduğu anlaşılmaktadır. Konu ile ilgili bir araştırmada, benzer şekilde suçun şekli ile kanunda yer alan fiillere verilen cezaların uyuşmamasının sorunlara yol açtığı; mevzuatın yeterince anlaşılır ve net olmamasının birçok soruna neden olduğu ve bu durumun soruşturma sonucunu olumsuz etkileyebileceği belirtilmiştir (Çelebi, Övür & Eravcı, 2017).

Soruşturma görevinin başta hukuk bilgisi olmak üzere eğitim örgütünün amaç, süreç ve yapısı ile ilgili uzmanlık gerektiren bir sorumluluk alanı olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle hukuk odaklı ve eğitim örgütünün ve süreçlerinin gerektirdiği mevzuat bilgisini içeren uygulamalı bir uzmanlık eğitim programı tasarlanmasına ihtiyaç vardır. Soruşturma görevinin okul müdürleri tarafından yürütülmesi durumunda ise okul müdürlerine ve yönetici adaylarına yönelik teorik ve uygulamalı olarak kapsamlı hizmet içi eğitim programlarının hayata geçirilmesine ihtiyaç olduğu söylenebilir. Bulgulara dayalı olarak ayrıca; 1) Okul müdürlerine soruşturma görevini yaparken yolluk, harcırah gibi ödeneklere yer

verilebilir. 2) Görev emrinde belirtilen süre uzatılmalı, bir yıl içerisinde verilen dosya sayısı azaltılmalıdır. 3) Görev emrini gönderen memurun; olur yazısına dikkat etmesi, ekleri eksiksiz göndermesi, renkli olması gereken ekleri renkli göndermesi, dilekçe kanuna uygun olmayan dilekçelerin işleme almaması, konuyu açık ve anlaşılır bir dille ifade etmesi gerekmektedir. 4) Okul müdürlerine görev verilirken ulaşım durumuna dikkat edilmelidir. 5) Soruşturmacı ve soruşturulan arasında yakınlık veya soruşturmayı etkileyecek bir bağlamın bulunmamasına özen gösterilmelidir. 6) Soruşturmanın bağımsız ve gizlilik içinde yürütülebilmesi için gerekli önlemler alınmalıdır. 7) İfadesine başvurulacak kişilerin zarar görmesini önleyebilecek şekilde ifade verebilmeleri için yasal ve fiziki düzenlemelere ihtiyaç olduğu söylenebilir.

KAYNAKLAR

- Aydın, M. (2014a). *Çağdaş eğitim denetimi*. Ankara: Hatipoğlu Yayıncılık.
- Aydın, M. (2014b). *Eğitim yönetimi*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Ayvaz, M. (2017). *Okul Müdürlerinin muhakkiklik görevine ilişkin görüşleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Başar, H. (2000). *Eğitim denetçisi*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Beyhan, A. (2008). *İlköğretim müfettişlerinin disiplin soruşturması sürecinde karşılaştıkları sorunlar*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bolat, T., Seymen, O. A., Bolat, O. İ. & Erdem, B. (2008). *Yönetim ve organizasyon*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Bursalıoğlu, Z. (2013). *Eğitim yönetiminde yeni yapı ve davranış*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Ceza Muhakemesi Kanunu. (2004, 12 Nisan) Resmî Gazete (Sayı: 25673). Erişim tarihi: 30/05/2019 Erişim adresi: <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5271.pdf> adresinden alınmıştır.
- Creswell, J.W. (2014). *Nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Çelebi, N., Övür, M. & Eravcı, F. (2017). Soruşturma grubunda görev yapan il eğitim denetmenlerinin süreç içinde karşılaştıkları sorunlar. *MCBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(1), 1-30.
- Devlet Memurları Kanunu. (1965, 23 Temmuz) Resmî Gazete (Sayı: 12056). Erişim tarihi: 30/05/2019 Erişim adresi: www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.657.pdf adresinden alınmıştır.
- Düztepe, H. (2019). *Öğretmen, yönetici ve müfettişlerin okul müdürlerinin muhakkiklik görevlerine ilişkin görüşleri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Erdem, H.B. (2010). *İlköğretim müfettişlerinin görevlerini yerine getirirken karşılaştıkları sorunlar*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- George, J., M. & Jones, G., R. (2012). *Understanding and managing organizational behavior, sixth edition*. Boston: Prentice Hall.
- İl İdaresi Kanunu (1949, 18 Haziran). Resmî Gazete (Sayı: 7236). Erişim tarihi: 30/05/2019 Erişim adresi: www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.5442.pdf adresinden alınmıştır.
- Kaya, N. & Doğan, C. (2002). *Soruşturma rehberi*. Ankara: Seçkin Dağıtım.
- Kaya, Y. K. (1991). *Eğitim yönetimi: Kuram ve Türkiye'deki uygulama*. Ankara: Set Ofset Matbaacılık.
- Kayıkçı, K. (2016). Eğitimde denetim sisteminin yasal dayanakları, örgüt ve yönetim yapısı, maarif müfettişlerinin seçilmesi ve yetiştirilmesi. In M. Sağır & S. Göksoy (Ed.). *Eğitimde denetim ve değerlendirme*. Ankara: Pegem Akademi.
- Lunenburg, F. C., & Ornstein, A. C. (2013). *Eğitim yönetimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

- MEB. (14/6/1973). Millî eğitim temel kanunu. Resmî Gazete (Sayı: 14574) Erişim tarihi: 30/05/2019 Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.1739.pdf> adresinden alınmıştır.
- MEB. (30/04/1992). Millî Eğitim Bakanlığının teşkilat ve görevleri hakkında kanun. Resmî Gazete (Sayı:21226) Erişim tarihi: 30/05/2019 Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/5.5.3797.pdf> adresinden alınmıştır.
- MEB. (2002). Millî Eğitim Bakanlığı Taşra Teşkilatı Toplam Kalite Yönetimi Uygulama Projesi Kılavuzu. Ankara: Millî Eğitim Basımevi. Erişim tarihi: 30/05/2019 Erişim adresi: http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2012_11/29021616_meb_tasra_tky_uygulama.pdf adresinden alınmıştır.
- MEB. (2006). İnceleme Soruşturma ve Ön İnceleme Rehberi. Ankara: Teftiş Kurulu Başkanlığı Yayınları, Yayın No: 46. Erişim tarihi: 30/05/2019 Erişim adresi: https://istanbul.meb.gov.tr/meb_iys.../18134102_Ynceleme_-_sorusturma_rehberi.doc adresinden alınmıştır.
- MEB. (14/09/2011). 652 Sayılı Millî Eğitim Bakanlığının teşkilat ve görevleri hakkında kanun hükmünde kararname. Resmî Gazete (Sayı:28054) Erişim tarihi: 30/05/2019 Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/09/20110914-1.htm> adresinden alınmıştır.
- MEB. (07/09/2013). Millî Eğitim Bakanlığı ortaöğretim kurumları yönetmeliği. Resmî Gazete (Sayı: 28758). Erişim tarihi: 30/05/2019 Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/09/20130907-4.htm> adresinden alınmıştır.
- MEB. (26/07/2014a). Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği. Resmî Gazete (Sayı: 29072). Erişim tarihi: 30/05/2019 Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.19942&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=Okul%20%C3%96ncesi> adresinden alınmıştır.
- MEB. (14/03/2014b). 6528 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu ile bazı kanun ve kanun hükmünde kararnamelerde değişiklik yapılmasına dair kanun. Resmî Gazete (Sayı:28941). Erişim tarihi: 30/05/2019 Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/03/20140314-1.htm> adresinden alınmıştır.
- MEB. (24/05/2014c). Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Denetim Başkanlığı ile Maarif Müfettişleri Başkanlıkları Yönetmeliği. Resmî Gazete (Sayı: 29009). Erişim tarihi: 30/05/2019 Erişim adresi: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/05/20140524-18.htm> adresinden alınmıştır.
- MEB. (02/12/2016). Millî Eğitim Bakanlığının teşkilat ve görevleri hakkında kanun hükmünde kararname ile bazı kanun ve kanun hükmünde kararnamelerde değişiklik yapılmasına dair kanun. Erişim tarihi: 30/05/2019 Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/12/20161209-5.htm> adresinden alınmıştır.
- Özer, N. & Yılmaz A. (2015). Maarif müfettişlerinin inceleme-soruşturma çalışmalarını yürütürken karşılaştıkları sorunlar. *Eğitime Bakış*, 11(33), 56-61.
- Özmen, F. & Şahin, Ş. (2010). İlköğretim müfettişlerinin soruşturma görevini yerine getirirken karşılaştığı sorunlar. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 92-109.
- Patton, M., Q. (1990). *Qualitative evaluation and research*. California: Sage Publications.
- Rubin, H. & Rubin, I. (1995). *Qualitative interviewing: The art of hearing data*. Sage Publications, CA: Thousand Oaks.
- Sabancı, A. & Akcan, N. (2019). Okul müdürlerinin ders denetimi görevlerinin rehberlik etkililiği açısından değerlendirilmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 27(5), 1893-1910.
- Sezer, C. (2006). Öğrenen örgüt düşüncesi ve öğrenen örgütler. In M. Ş. Şimşek M. Ş. & Kınır S. (Ed.). *Çağdaş yönetim araçlarından seçmeler*. Ankara: Nobel Yayınevi.

- Şirin, A. & Dal, S. (2019). Okul müdürlerinin muhakkiklik görevine ilişkin görüşleri: Bağcılar, Bakırköy, Başakşehir, Esenler ve Zeytinburnu örneği. *İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi*, 11 (3), 215-240.
- Taymaz, H. (2013). *Eğitim sisteminde teftiş-kavramlar ilkeler yöntemler*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Ünal, A. & Kafalı, O. (2017). *Soruşturmacı olarak görevlendirilen okul müdürlerinin soruşturma sürecinde karşılaştıkları sorunlar*. Bildiri Özetleri Kitabı. Conference: IVth International Eurasian Educational Research Congress, 11-14 Mayıs, Denizli. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Viera, A. J. & Garret, J.M. (2005). Understanding inobserver greement: the kappa statistic. *Family Medicine Journal*. 37(5), 360-363.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, C., Beycioğlu, K. Uğurlu, C. T. & Sincar, M. (2012). Eğitim müfettişlerinin görev alanları açısından karşılaştıkları sorunlar. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(1),1-21.
- Yıldırım, M. Z., Çiftçi, M., Türkmen, Ş. & Çalışkan, Ö. (2003). *İnceleme ve soruşturma*. Ankara: Alp Yayınevi.

The Problems Encountered by The School Principals While Carrying Out Their Investigative Duties

Extended Abstract:

Introduction

It can be asserted that an effective organization requires personnel who are aware of their roles and responsibilities in accordance with organizational rules and order by means of structure, purpose and process of an organization. The written set of rules of an organization determines subordinate-superior relations; behavioural types and responsibilities of managers, teachers, other personnel in the school and the students. They also show what kind of sanctions the personnel will encounter. If one of the most important and unique aspects of educational organizations from other organizations is the raw material, which is human being, intended to be processed, the other one is the dependence of effective and productive management to good human-relation to a great extent. This fact draws us to emphasize the importance of the relationship and communication of the personnel, who take role and duties in arranging organizational routines in the organization. It can easily be understood that school principals take on tasks and duties in the organized structure to investigate and examine the disagreements in educational organizations. It can be asserted that among their duties such as instructional leadership, budget, planning school programme, representing the school, arranging the environmental relations, their duties about investigating play a negative role and has important implications by means of effective and productive managerial performance. The purpose of this paper was to determine the problems school principals encountered when they fulfil their investigation duties.

Method

In this research phenomenological research method, which is one of the qualitative methods was used. In determining the work group, criterion sampling was used. The criteria used to determine were having spent at least four years in the head manager position either in primary or in secondary schools, having already fulfilled more than one investigation duties. In the education directory of Muratpaşa among 63 school principals, based on criteria, 41 principals were selected and interviewed preliminarily. Consequently, six primary school principals who accepted to participate voluntarily constituted the sample. In this study, in order to collect data, semi-structured question form was used. For internal validity, the sources of the data were analysed in details, emphatic attitude was run for the experiences of the participants interviewed. For external validity, descriptive approach was adopted. In order to provide internal reliability, the questions were directed in the same manner to the participants and the interviews were recorded. In order to provide external reliability, the raw data and all of the sources were prepared and kept to allow other specialists analyse and compare with the findings. Two researchers analysed the data separately. Cohen's kappa test was referred and calculated. As a result, reliability was found to be $[(K) = 0,80]$ at good level. In analysing the data both descriptive and content analysis methods were used. The data was analysed using QSR NVİVO, which is a program designed to analyse qualitative data.

Result and Discussion

School principals reported that they were not experts to fulfil such a duty which requires specialized information and talents. According to them, the time, amount and the content of the in-service training they had was not enough. They also stated that the in-service training programmes included to a great extent theoretical contents and it should be based more on practice. In this respect, they reported that in-service training should be carried out by specialists of the subject area. They stated

that they used their cars for transportation and spent their budgets for the investigations. As a result, they thought that an amount of payment should be assigned for each investigation since it is an extra effort.

School principals reported that 30 days given for an investigation was not enough, especially because of their other responsibilities in managing the school. According to them, they faced many difficulties because the attachments sent with incomplete and colourless task orders; the letters of application are without names, date and signatures on them and they are not prepared appropriately to the related legal arrangements; the issues are not stated properly because of the mistakes of the officers. They also reported that the task order caused waste of time and various difficulties because of the time planned for investigation, the way it was prepared with many mistakes and its complicated content.

It was also found that school principals believed that they didn't feel well psychologically because of they didn't have a command of legal arrangements about investigation. In relation to the feeling of insufficiency, they stated that they felt uncomfortable because of the possibility to hurt others. School principals stated that they felt some anxiety because of the pressure from their superiors with the fear of being affected negatively. School principals thought that they felt bad in case they investigate issues about their colleagues. According to the findings, school principals stated one difficulty was about providing information and documents on time. School principals reported that it was difficult to take the written declarations of the suspicious and complainants on time, in the right place. Keeping their rights and their information safe were other complaints reported by the participants. The participants also stated that they hesitated from prejudices of the investigated personnel. Finally, school principals stated that they hesitated sometimes to comment and conclude about the investigation because of insufficient legal arrangements.

Key Words: *Supervision of education, Inspector, Questioning, Investigation.*